

SEYYİD MUHAMMED ALİ RIZÂ'NIN MEVLİD'İ*

Duygu Kayalık Şahin

Arş. Gör., Bartın Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Bilim Dalı
Res. Asst., Bartın University, Faculty of Theology, Department of Turkish Islamic Literature
Bartın, Turkey
dkayalik@bartin.edu.tr
orcid.org/0000-0002-9619-633X

Öz

Sözlüklerde, “doğum yeri” ve “doğum zamanı” anlamlarına gelen mevlid kelimesi, ıstılahî mânâda Hz. Muhammed’in doğduğu zamanı ve mekânı ifade etmektedir. Edebî bir terim olarak mevlid, Hz. Muhammed’in doğumunu, doğumunda meydana gelen mucizeleri, hayatını, fizikî-ahlakî özelliklerini ve vefatını anlatan, genellikle manzûm olarak kaleme alınan eserlerdir. Önceleri siyer türünün bir bölümü olarak yazılan mevlid, zamanla müstakil bir tür mahiyeti kazanmıştır. Özellikle Süleymân Çelebi’nin *Mevlid*’inin çok sevilmesiyle birlikte, çok sayıda mevlid kaleme alınmıştır. Yazılan bu mevlidlerden biri de çalışmamızda ele aldığımız 20.yy şairlerinden Seyyid Muhammed Ali Rıza’ya aittir. Bu Mevlid’in, bilinen yegâne yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Başlıklar Koleksiyonu 7161/1 numarada kayıtlıdır.

Çalışmamızda, mevlid türüne dair bazı bilgiler verildikten sonra “Mevlûd-i Seydî” başlıklı mevlid metni, şekil bakımından incelenmiş muhteva bakımından değerlendirilmiştir. Müellif, eldeki bilgilerle tanıtılmış, son olarak mezkûr nüshanın transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Hz. Muhammed, Mevlid, Seyyid Muhammed Ali Rızâ, Mevlid-i Seydî.

Seyyid Muhammed Ali Rızâ and His Mevlid

Abstract

In the dictionaries, the word “mevlid” means “place and time of birth” which refers to the place and time where Prophet Muhammad was born particularly. As a literary term mevlid is a piece written about the birth, the miracles that took place in the birth, the life, the physical-moral qualities, and the decease of Prophet Muhammad. In the beginning mevlid was written as a part of the “siyer (life of Prophet Muhammad) literature” which gained an independent meaning over time. Especially with esteem of Süleyman Çelebi’s Mevlid, many mevlid texts were written. One of these writings which was written by Seyyid Muhammad Ali Rıza, amongst the 20th century poets was discussed in our work. The only known manuscript of this Mevlid is recorded in Suleymaniye Library, Manuscript Donations Collection No. 7161/1. In our study, after giving some information about mevlid, the mevlid text entitled “Mevlûd-i Seydî” was examined in terms of form and evaluated in terms of content. The author was introduced with the available information, and finally, transcript of the mentioned copy was prepared.

Keywords: Turkish Islamic Literature, Mevlid, Seyyid Muhammed Ali Rızâ, Mevlid-i Seydî, Prophet Muhammad.

* Bu makale, Erciyes Üniversitesi’nde 31 Ocak- 3 Şubat 2018 tarihleri arasında düzenlenen “Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi”nde sözlü olarak sunulan ve basılmayan “Seyyid Muhammed Ali Rızâ’nın Mevlid’i” adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.

GİRİŞ

Arapça مَوْلِدْ kökünden türeyen mevlid kelimesi masdar, ism-i zamân ve ism-i mekân olarak “doğma”, “doğum zamanı” ve “doğum yeri” anlamlarına gelmektedir.¹ Zaman geçtikçe ıstılâhî bir anlam kazanan “mevlid” kelimesi Peygamber Efendimiz’in doğduğu zamanı ve yeri ifade etmeye başlamıştır. Edebî bir terim olarak Peygamber Efendimiz’in kısaca hayatını, mûcizelerini, vefâtını ve bilhassa doğumunu anlatan ve ekseriyetle manzûm olarak kaleme alınan eserler için kullanılmaktadır.² “Bir kimsenin, bilhassa Hz. Muhammed’in doğum günü vesilesiyle anma merasimi de zamanla “mevlid” olarak anılmaya başlanmıştır.³ Türkçede ise “mevlid”, bilhassa Süleyman Çelebi’nin kaleme aldığı *Vesîletü’n-Necât* adlı eser için kullanılmıştır.⁴ Mevlidlerin hemen hepsi Ehl-i Sünnet inancı doğrultusunda kaleme alınmış, yer yer âyet ve hadislerden iktibaslarla, telmihlerle desteklenmiş, birtakım iddiaların aksine çoğunda bid’at denilebilecek fikirlere yer verilmemiştir.⁵

Bugün itibarıyla tespit edilen 122⁶ mevlid şairinin yanı sıra her geçen gün edebiyat tarihlerinde yer almayan mevlid metinleri ve şairleri gün ışığına çıkmaktadır.⁷ Mevlid literatüründe yer almayan mevlidlerden biri de çalışmamızda ele aldığımız XX. yy şairlerinden Seyyid Muhammed Ali Rıza’ya aittir. Çalışmamızda mevlid metninde yer alan bilgilerden hareketle

¹ Mevlid kelimesinin kökeni ve kelime anlamı için bk. el-Mevârid, *Arapça-Türkçe Lûgat*, Haz. Mevlüt Sarı, (İstanbul: Bahar Yayınları, 1984), 1682; Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005), 1433; Mütercim Âsım Efendi, *el-Okyânûsu’l-Basît fi Tercemeti’l-Kâmûsi’l-Muhît*, (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2013), 1641; Ahterî Mustafa Efendi, *Ahterî-i Kebir*, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 639; Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2007), 636; İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Kubbealtı, 2011), 2: 2074.

² Hasan Aksoy, “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5/9 (2007): 323.

³ M. Fatih Köksal, *Mevlid-Nâme*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011), 20.

⁴ Köksal, *Mevlid-Nâme*, 20.

⁵ Aksoy, “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, 325.

⁶ Mevlidler üzerine son zamanda kapsamlı bir çalışma yapan M. Fatih Köksal, *Mevlid-Nâme* adlı çalışmasında bilinen mevlidler (78 adet) ve ilgili literatürde bulunmayan mevlidler (44 adet) hakkında bilgi vermiştir. (Toplamında şu an için bilinen mevlid sayısı 122’dir) Köksal, *Mevlid-Nâme*, 53-78.

⁷ Çalışmamızın amacı, mevlid türü hakkında bilgi vermekten ziyade bir mevlid metninin neşredilmesi olduğundan mevlid türü hakkındaki bilgiler sınırlı tutulmuştur.

eserin Seyyid Muhammed Ali Rızâ'ya aidiyeti ve şairin kimliği hakkında bilgiler verilecektir. Daha sonra Seyyid Muhammed Ali Rızâ'nın *Mevlid'i* şekil, dil, üslûp ve muhtevâ yönlerinden tanıtılıp Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât'ı* ile mukâyesesi yapılacaktır. Bu mevlidin önemi, mevlid üzerine yapılan literatür çalışmalarında⁸ şimdiye kadar yer almamış olmasıdır.

1. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN MÜELLİFİ

Mevlûd-i Seydî'nin bulunduğu yazmanın zahriyesinde sonradan eklendiğini düşündüğümüz mensûr mukaddimenin başında *Mevlûd-i Seydî* başlığı yer almaktadır. *Mevlid'*in manzûm bölümünde ise mukaddimenin başlığını neredeyse tekrar edecek bir şekilde "*Hazâ Mevlûd-i Seydî*" başlığı bulunmaktadır. "*Seydî'nin Mevlid'i*" anlamına gelen bu başlıkların dışında metnin iki beytinde "*Seydî*" mahlası;

Ne haddîndir seniñ ey Seydî gedâ

Medh idersin anı medh itmiş Hudâ (98)

Kim bu Seydî anı meddâh olamaz

Cevher-i kenzine miftâh olamaz (177)

bir beytinde de "*Seyyid Rızâ Muhammed Alî*" şeklinde yer alan ifade,

Faķır Seyyid Rızâ Muḥammed 'Alî

Yüzi qara bu gedâ boşdır eli (397)

mevlidin Seydî'ye aidiyetini kuvvetlendirmektedir.

11^a da sonradan eklendiğini düşündüğümüz "*Turuķ-ı 'aliyye-i Kâdiriden me'zûn Gâzi' ayıntâb vilâyetinden e'imme-i silk-i qurrâdan İmâm Şeyḫ Seyyid Muḥammed 'Alî Rızâ esrâr-ı Raḥmetu'llâh 'aleyhi'l-bârî ḥaķiriñ dâd-ı Haḫla meydâna getürdigi âşâr-ı feyz medârlarıdır. 1342*" ifadesi de müellifin isminin "*Seyyid Muhammed Alî Rızâ*" olduğunu kesinleştirmektedir. Bu bilgiye göre, Seydî'nin Gaziantep ilinden Kâdirî tarikatına mensup bir imam olduğunu söyleyebiliriz.

Yazma eserde, *Mevlid* metninden sonra bulunan ilahi ve iki gazelde *Seydî* mahlası yer almaktadır:

⁸ Mevlid üzerine yapılan önemli çalışmalar için bk. Ahmet Ateş, *Süleyman Çelebi Vesîletü'n-Necât- Mevlid*, (Ankara: TDK. Yay., 1954); Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türkoloji Dergisi*, 6/1 (1974): 31-62; Neclâ Pekolcay, *Mevlid*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997; Hasan Aksoy, "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler", *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5/9 (2007), 323-332; M. Fatih Köksal, *Mevlid-Nâme*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011); Bilal Kemikli- Mehmet Akkuş (Editörler), *Mevlid Külliyyatı* (3 Cilt), (İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2016)

*Vir imdi Seydî'ye bâde
 Kātma āba virgil sāde
 Olupdur yāre üftāde
 Bula vuşlat likā her ān (İ/ 10)⁹*

*Seydî'yem mürşidüm seyyidü'l-pirān
 Görmege ben anı ħalvete geldim (G1/ 6)*

*Seydî'yem Şeyh Muştafānîñ bendesi
 Cān virüp cānānı bulmağa geldim (G2/8)*

Bu manzûmelerde yer alan Seydî mahlası da eserin Seydî'ye aid olduğunu göstermektedir.

Mevlid metnine dahil etmediğimiz bu manzûmelerde Seydî'nin kimliğine dair birtakım bilgiler bulunmaktadır. Seydî, Şeyh Osmân Dedeye himmete geldiğini, şeyhinin mezarının Urfa'da olduğunu dile getirmiştir:

*Şeyh 'Osmân Dedeye himmete geldim
 Hâlimi 'arzı ben ħācete geldim (G1/1)*

Urfadır şeyhimîñ merķad-ı pāki

Yüzümü sürmege devlete geldim (G1/4)

Seydî'nin Kâdirî tarikatına bağlı olduğu bilgisi ile yukarıdaki beyitlerde yer alan “Şeyh Osman Dede” ve “Urfa” kelimelerini birlikte ele aldığımızda kaynaklarda birtakım bilgilere ulaşmaktayız. Silsilesinin eş-şeyh Abdurrahman-ı Hâlis-i Tâlabânî'den eş-şeyh es-Seyyid Abdülkâdir Geylânî'ye uzanan Dede Osman Avni Baba¹⁰, 1883 tarihinde vefat etmiştir.¹¹ Dede Osman Avnî Hazretlerinin Urfa'da bulunan haziresinde kendisi, babası ve dedesi yan yana defnedilmişlerdir.¹²

Seydî, *Mevlid*'inin sonunda yer alan gazelinde Şeyh Mustafa Baba'nın mürşid-i kâmil bir zât olduğunu, kendisinin de onun bir kölesi olduğunu ifade etmiştir:

⁹ Parantez içinde, nüshada mevlid metninin ardında yer alan ilahinin kısaltması “İ”, birinci gazelin kısaltması “G1” ve ikinci gazelin kısaltması da “G2” şeklinde gösterilmiş ardından mahlasın geçtiği dörtlüğün ve beytin numarası verilmiştir.

¹⁰ Osman Avni Baba'nın silsilesi hakkında detyalı bilgi için bk. Kamil Özgür, *Kadiri Yolu*, (İstanbul: Özgür Vakfı Yayınları, 2015), 15-19.

¹¹ Dede Osman Avni Baba, erişim: 12 Şubat 2018,

<http://mustafaduzleme.blogspot.com.tr/2015/05/es-seyh-es-seyyid-dede-osman-avni.html>

¹² Gül Güler, “Urfa Dede Avni Haziresindeki Tarihi Mezartaşları”, *Sufi Araştırmaları*, 9 (2012): 64.

Mürşid-i kâmil Şeyh Muştafâ Baba

Mâsivâdan aña yunmağa geldim (G2/2)

Seydîyem Şeyh Muştafânî bendesî

Cân virüp cânânı bulmağa geldim (G2/8)

Şeyh Mustafa Baba da kaynaklarda Şeyh Osman Baba'nın halifesi şeklinde yer almaktadır. Gül Güler'in verdiği bilgilere göre Şeyh Osman Baba'nın haziresinde yer alan mezar taşlarından biri de Şeyh Mustafa Baba'ya aittir.¹³ Antepli Mustafa diye bilinen Şeyh Mustafa Baba, 1921 yılında vefat etmiştir. Onun vasıtası ile Dede Osman Avni'nin yolu Antep'te intişar etmiştir.¹⁴

Yaptığımız alan çalışmalarında, Seydî'nin Osman Avni Baba ve Mustafa Baba'yla ilişkisini ortaya çıkaracak bir bilgiye henüz ulaşamadık. Elimizdeki bilgilerden hareketle, müellif nüshası olduğunu düşündüğümüz ve şimdiye kadar tek nüshasına rastlayabildiğimiz nüshada yer alan "Seyyid Muhammed Ali Rızâ" ismine ve "Seydî" mahlasına biyografik kaynaklarda rastlayamadık. Kaynaklarda yer alan Seydî mahlaslı şairlerin yaşadıkları yüzyıl, bahsi geçen mevlidin istinsah tarihine paralel olmadığı için bu şairlerin, mevlid müellifi Seydî olmadıklarına kanaat getirdik. Bu sebeple şair hakkındaki bilgiler şu an için sadece yazma eserdeki kısa notlardan ve mısra aralarına serpiştirilmiş bilgilerden ibarettir. Var olan bu bilgilerden hareketle yapılacak yeni çalışmalarla Seyyid Muhammed Ali Rızâ'nın şahsiyeti hakkında yeni bilgilerin bulunacağını ümit etmekteyiz.

2. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN YAZMA NÜSHASI

Mevlûd-i Seydî'nin şimdiye kadar tek nüshasına ulaşılabilmektedir. Bu nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Koleksiyonu 7161/1 numarada kayıtlıdır. Eser, 169 varaktan oluşan bir yazmanın 1^a-10^b varakları arasında yer almaktadır. Yazmada aynı müellife ait olduğunu düşündüğümüz 3 manzûm eser daha bulunmaktadır.¹⁵ Bu eserlerden ilki *Gencü'l-Esrâr* başlıklı manzûmedir. Yazma eserin, 11^a- 41^a varakları arasında yer alan ve çeşitli nazım şekilleri ve vezinler kullanılarak kaleme alınan bu eser yaklaşık 1350 beyitten oluşan dinî muhtevalı bir eserdir. İkinci eser, "*Behiştü'l-Hâzinîn*" başlıklı, Peygamber Efendimiz'in hayatını anlatan yaklaşık 5000 beyitlik bir manzûmedir. 42^a-158^b varakları arasında bulunmaktadır. Üçüncü eser ise "*Hakikatü'l-Envâr*" başlıklı 159^b-168^a varakları arasında bulunan yaklaşık 400

¹³ Gül Güler, a.g.m., 70.

¹⁴ Halisiyye tarikatı, erişim: 12 Şubat 2018, <http://www.halisiyye.com/>

¹⁵ Bu eserler, tarafımızca çalışılmaktadır.

beyitten oluşan ve zekat, namaz gibi bölümleri bulunan dinî muhtevâlî bir manzûmedir.

Yazma üzerinde Arap rakamları ve günümüz rakamlarıyla olmak üzere iki farklı şekilde sayfa numaralandırması bulunmaktadır. Müellif, yazmada bulunan dört eserin her birini kendi içerisinde Arap rakamlarıyla numaralandırmıştır. *Mevlûd-i Seydî*, Arap rakamlarına göre 17 sayfadan, Türkçe rakamlara göre 10 varaktan oluşmaktadır. Her sayfadaki satır sayısı sabit olmamakla birlikte bir sayfada ortalama 25 satır bulunmaktadır. Her sayfada, cetvelli çift sütun bulunmaktadır. Vasıta beyitleri iç içe geçen çizgilerle belirtilmiştir. Kâğıt kaplı mukavva ciltli çizgili sarı kâğıtlı bir defter içinde yer alan eser, harekeli nesihle yazılmıştır. Siyah mürekkep harici bir mürekkep kullanılmamıştır.

3. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN İSTİNSAH TARİHİ

Mevlûd-i Seydî'de birbiriyle mutâbık iki istinsah tarihi geçmektedir. İlk tarih mukaddime de yer almaktadır: “*Eş-şehrü 'ş-şevvâlî'l-mükerrem hamse 'aşerâ fî yevmi'l-işneyn es-senete şâmî erba'îne selâşe mi'e elf.*” (*Mukaddime, Zahriye Kaydı*) Bu ifadeye göre eserin yazıldığı tarih, 15 Şevval 1342 (20 Mayıs 1924) pazartesi günüdür.

İkinci istinsah kaydı, metnin sonunda “Temmet 1342 (1924)” ifadesiyle belirtilmiştir:

Ve 'alâ 'ibâdu'llâhi'ş-şâlihîn

Ve'l-hamduli'llâhi Rabbi'l-'âlemîn (399)

Temmet 1342 (vr. 9^b)

4. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN İSİMLENDİRİLMESİ

Esere müellif tarafından özel bir isim verilmemiştir. Mukaddime “*Mevlûd-i Seydî*” başlığıyla, manzûm metin de “*Hazâ Mevlûd-i Seydî*”¹⁶ başlığıyla başlamaktadır. Bu sebeple eserin adını “*Mevlûd-i Seydî*” olarak kabul etmek gerekir.

5. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN SEBEB-İ TE'LİFİ

Seydî, *Mevlûd-i Seydî*'de sebep-i te'lîf'e özel bir başlık yahut özel bir isimlendirme vermemiştir. *Mevlûd-i Seydî*'nin na't, tevhid, mi'râc gibi diğer kısımlarında olduğu gibi bu bölüm de ancak muhtevâdan hareketle belirlenebilmektedir. *Mevlûd-i Seydî*'nin 54-67. beyitleri arasında *Seydî*, gece

¹⁶ Mevlidlerin birçoğunda “mevlûd/mevlûd” imlası bulunmaktadır. “Yeni doğan çocuk” anlamına gelen bu kullanımın galat olduğu kabul edilmiştir. Neclâ Pekolcay, *Mevlid*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997), 19.

gündüz gönlünde Hz. Peygamber'in sevgisinin olduğunu, Hz. Peygamber'in hasretiyle kederlenip sıkıntılara boğulduğunu, devamlı ağladığından gözyaşlarının sele dönüştüğünü söyler. Birdenbire, Hz. Peygamber'in onun gönül yarasına devâ bahşettiğinden dolayı var olan birçok mevlide rağmen kendisinin de bir mevlid yazmaya karar verdiğini ifade eder. Cihânda çok fazla mevlid olmasına rağmen, eğer Allah yardım ederse kendisinin de "ol Şâh'ın" mevlidini söyleyeceğini ve O'nun mevlidini dinleyen kişilerin sonsuz zevke erişeceklerini belirtir. Mevlid yazmanın ona da nasib olmasından dolayı Hz. Peygamber'in şefaatine nail olabilmeyi arzuladığını ve mevlidini okuyanların onu hayırla yâd etmelerini istediğini vurgulamıştır:

Leyl ü nehâr nûr u şevk-i Muştafâ
Devr iderdî gönülüm içre pür şafâ (56)
Eşk-i çeşmim cûş idüp seylân idi
Dîdelerim 'aşkıla giryân idi (57)
Şöyle ğam-gîn hasretiyle rûz u şeb
Gözüm nem-gîn çekdiğim renc u ta' b (58)
Nâgehânî ol Muhammed Muştafâ
Zahm-ı fu'âdına çün urdı devâ (59)
Bende koydum işbu yüzde bir mişâl
Hoş ağıdam çeşme-i sâr-ı zülâl (60)
Nüş idenler ol zülâl-i Aşmedî
Vallah olup bula zevk-ı sermedî (61)
Söyleyem ol şâhîñ mevlûdın 'ayân
Ger 'inâyet kılar ise Müste'ân (62)
Gerçi çokdur bu cihânda mevlûdî
Velî kimi sükker kimi bâl dadı (63)
Dinilmişdir nice evşâf-ı Habîb
Hamdüli'llâh bize de oldı naşîb (64)
Bunu elde vesîle kıldum hemîn
Tâ şefâ'at kıla fâhrü'l-mürselîn (65)

6. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN VEZNİ VE BEYİT SAYISI

Mevlûd-i Seydî, çoğu mevlid metinlerinde de kullanılan "fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün" kalıbındaki aruz vezniyle yazılmıştır. Metnin sadece 34., 190. ve 397. beyitlerinin ilk mısralarında "mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün" vezni kullanılmıştır:

Ne bir Sübhândır ol Hallâk-ı 'âlem

Ne bir sultândır ol Rezzâk-ı ‘âlem (34)
Buyurdu Hâk habîbim Muştafâdır
Enbiyâlar şâhı bahr-i vefâdır(190)
Faķır Seyyid Rızâ Muḥammed ‘Alî
Yüzi қара bu gedâ boşdır eli (397)

Metinde vezni bozuk mısraların sayısı oldukça azdır, ancak metnin genelinde imâle ve zihâf yapmak gerekmektedir. Aşağıda örneğini kalın harflerle gösterdiğimiz beyitlerde imâle veya zihâf yapmak gerekmektedir:

Hikmetiñle yaradıldı kün fekân
Saña қulluқ itmekdedir ins ü cân (3)
Kim ki seni birleyüp ikrâr ider
Her dü ‘âlem dînini i‘mâr ider (4)
Ķatıfıda *birdir seniñ bây u gedâ*
Ķapuñıda *olmaz senin rişvet ribâ (12)*

Mevlid metni elimizdeki nüshaya göre başlığın altında yer alan 1 kıta ve 401 beyitten meydana gelmektedir. Mevlid, beyit sayısına göre “kısa mevlidler”¹⁷ grubunda yer almaktadır.

7. MEVLÛD-İ SEYDÎ’NİN ŞEKİL VE YAPI ÖZELLİKLERİ

Mevlûd-i Seydî, zahriye kaydında bulunan mensûr bir girişten sonra, başlığın altında bulunan 1 kıta ve 42-54. beyitler arasında yer alan bir gazelin dışında mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Mevlid metninin devamında 1 ilahi 2 gazel bulunmaktadır. Ancak biz bu manzûmeleri mevlid metninin dışında olduğu için metne dâhil etmedik.

Mevlidlerin genelinde, hemen her faslın bitiminde içinde Hz. Peygamber’e salâtın da bulunduğu kimisinde nakarat hâlinde, kimisinde kısmen farklılaşan tekrar beyitleri bulunmaktadır.¹⁸ Bu beyitler, *Mevlûd-i Seydî*’de yer almaktadır. Seydî, *Mevlid*’ini başlıklarla bölümlere ayırmamış, bölümler arası geçişi; cennete, doğru yola, ferâha ulaşmak isteyen bir kişinin Hz. Peygamber’e salât vermesi gerektiğini belirttiği vasıta beyitlerle yapmıştır. Vasıta beyitleri, birbirinden farklı şekilde yazılmıştır. Metinde böyle 15 farklı vasıta beyti yer almaktadır. Vasıta beyitlerden 11’i “İster isen” ifadesiyle başlamaktadır. Bazı vasıta beyitleri şunlardır:

¹⁷ Mesnevî tarzında yazılan mevlidler beyit sayısına göre “kısa mevlidler” “orta uzunlukta mevlidler” ve “uzun mevlidler” şeklinde gruplandırılabilir. 500 beyite kadar olanlar “kısa mevlidler”, 500-1000 beyit arasında olanlar “orta uzunlukta mevlidler” ve beyit sayısı 1000’den fazla olanlar da “uzun mevlidler” şeklinde değerlendirilebilir. Bk. Köksal, *Mevlid-nâme*, 26.

¹⁸ Aksoy, “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, 325.

İster iseñ bâğ-ı Firdevsde mekân
Vir şalavât bulasñ emn ü emân (53)
Olmağ isterseñ Habîbe sevgülü
Vir şalavât tâ olasın baht[u]lu (246)
Ta'zîmle kıl Habîbe ihtirâm
Söyleyelim eş-şalât u ve's-selâm (282)
Ümmet iseñ vir aña dâ'im şalât
Her dü 'âlem bulasñ bâkî hayât (303)
İster iseñ bâğ-ı huld içre maqâm
Söyleyelim eş-şalât u ve's-selâm (327)

8. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Metin genelinde Arapça ve Farsça kelimelere çok az yer veren Seydî, sâde ve anlaşılır bir dil hâkimiyetine sahiptir. Açık ve akıcı bir dille yazılmış olan eserde, anlam kapalılığı bulunmamaktadır:

Kim ki seni bilmeyüp inkâr ider
Tamu içre câyını ol nâr ider (5)
Ümmetim didi saña çün Muştafâ
İşbu yolda virmelidir baş u cân (41)

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere Seydî'nin dili, halk için yazılan eserlerde de görülen öğretici ve açık bir dildir.

Harekeli nesihle yazılan *Mevlûd-i Seydî*'de, yanlış harekelendirme ve yazım hataları bulunmaktadır. Bu hataların çoğunun kelimenin vezne uygun düşmesi için yapıldığı kanaatindeyiz. *Mevlûd-i Seydî*'de çok fazla imâle ve zihâf bulunmaktadır. Öyle ki imâle ve zihâf bulunmayan beyit sayısı çok azdır. Hatta vâsita beyitinde bile hem imâle hem zihâf yer almaktadır:

İster iseñ her dü 'âlemdede necât
Rûh-i pâk-i Muştafâya vir şalât (16)

Aşağıdaki beyitlerin her birinde hem imâle hem zihâf yapmak gerekmektedir:

Birdir hem zâtın şifâtın ber-kemâl
Şâni'-i 'âlemsiñ ey Celle Celâl (7)
Hikmet-i Yezdânı kimse añlamaz
'Ârif olan Hağğa karşı söylemez (35)
Gerçi çokdur bu cihânda mevlûdı
Velî kimi sükker kimi bal dadı (61)
Az uyurdı giccede ol şâh-ı dîn

Fâ'îk idî her seherde ol emîn (118)

Söyleyene bülbül-i gülzâr-ı Hâk

Zâhir olsun maḥfîden esrâr-ı Hâk (181)

Fakîr Seyyid Rızâ Muhammed 'Alî¹⁹

Yüzi kara bu gedâ boşdır eli (397)

Mevlûd-i Seydî de genellikle yarım ve tam kâfiye kullanılmıştır. Kâfiyelerin bazıları farklı dillerdeki kelime ve eklerin seçimiyle oluşturulmuştur:

Ḳahrîna gerdüş ola gökde melek

Câhda berdâr olup ḳalur bî-dilek (9)

Ser-te-ser bu maḥlûḳâtı var ider

Kimini ḥâr kimini gülzâr ider (18)

Gerçi çokdur bu cihânda mevlûdî

Velî kimi sükker kimi bal dadı (61)

Arpa ununu eletmez idi hem

Ḥamd iderek yir idi ol muḥterem (113)

Ḥâzır oldı meclis-i iḥvân-ı dîn

Cân u dilden söyle şâhiḥ mevlûdîn (182)

Metin genelinde iç ahengi sağlayan asonans ve aliterasyon gibi edebî sanatlara başvurulmuştur. Seydî'nin ahenk unsurlarına yer vermesi sanatındaki üslubunu ortaya çıkarmaktadır. Seydî, *Mevlid*'inde sâde ve anlaşılır bir dil kullanmasına rağmen, rediflerle süslü bir kâfiye örgüsü kaleme almıştır. Genellikle kâfiyeye uygun beyitlerle yazılmış olan *Mevlûd-i Seydî* nin sadece 40. beytinde kâfiyenin uygulanmadığı görülmektedir:

İşbu varlık mülkini yoğ eylegil

Cân göziñ aç ḥ'âb-ı ḡâfletten uyan (40)

Metnin yeknesâklığını kırmak için kâfiyeler ve cinasların yanında teşbih, istiare, iktibas, iade, kalb, iştikak gibi çeşitli söz sanatlarına da başvurmuştur. Bu sanatlardan en fazla yinelenen ve göze çarpanlardan biri de anafor adını alan, kelime ve kelime grubu yinelemeleridir. Seydi metnin 19-33. beyitleri arasında "kimi/kimisi/kimisine" kelimelerini; 155-172. beyitleri arasında "gelmeseydi" kelimesini; 267-273. beyitleri arasında "bu gelen/ bu gelendir" kelimerini; 281-287. beyitleri arasında "merhabâ" kelimesini tekrarlayarak metinde mûsikîyi sağlamıştır:

Bu gelendir her dü 'âlem serveri

Bu gelendir ol Ḥudâniñ mazḥarı (269)

¹⁹ Bu mısranın vezni "mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün" olmuştur.

Bu gelen her dü cihân şultânıdır

Bu gelen rahm-ı keremler kânıdır (270)

Bu gelendir enbiyâlar hâtemi

Bu gelendir ins ü cânîñ eñhamı (271)

Bu gelendir nâsihu'l-edyân-ı dîn

Bu gelendir rahmeten li'l-âlemîn (272)

Bu gelendir ezher-i nûr-ı İlâh

Bu gelendir her dü âlem pâdişâh (273)

Bu gelendir halkına nâz iden

Bu gelendir ümmete i'zâz iden (274)

Bu gelendir göklere tayrân olan

Bu gelendir cânlara cânân olan (275)

“Vü” bağlacı metnin genelinde “s” ile gösterilmemiş hareke ile gösterimi sağlanmıştır. Türkçe bir kelimenin olumsuzu kimi yerde Türkçe kelimenin önüne Farsça olumsuzluk eki getirilerek oluşturulmuştur:

Qahrîña gerdüş ola gökde melek

*Câhda berdâr olup qalır **bî-dilek** (9)*

Seydî, *Mevlûd-i Seydî*'de ayet ve hadis iktibaslarına yer vermiştir:

*Hikmetiñle yaradıldı **kün fekân**²⁰*

Saña qulluq itmekdedir ins [ü] cân (3)

*Hil'atidir anîñ **Levlâke Levläk**²¹*

Hâq katında sevgilidir 'âlîşân (48)

***Qâbe kavseyr**²²de maqâm-ı halveti*

Gelmedi server ve gelmez hem cünân (49)

Bil anîñ meddâhıdır hattâ kadîr

***Sûre-i Leyl**²³ zülfine oldu beşîr (102)*

²⁰ Kün fekân: Ol (dedi) ve oluverdi, “O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen oluverir.” (Bakara 2/117); “Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman sözüümüz sadece, ona, “ol” dememizdir. O da hemen oluverir.” (Nahl 16/40). (Diğerleri için bk. Âl-i İmrân 3/47, 59, En'âm 6/73, Meryem 19/35, Yâsin 36/82, Mü'min 40/68.)

²¹ “Sen olmasaydın, sen olmasaydın, (felekleri yaratmazdım). Bu sözün, uydurma hadis olduğu bildirilmiştir (Albanî, Silsile, 1: 7; Aclunî, Keşfü'l-hafâ, 2: 164). Ancak Aclunî, “Hadis olmasa bile anlamı doğrudur.” iddiasındadır. Aliyyü'l-Kânî'de Aclunî'ye katılmaktadır. bk. Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler Ansiklopedik Sözlük*, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2013), 456.

²² İki yay arası kadar... (Necm 53/9)

²³ Kur'an'ın 92. Suresi olan Leyl suresi, adını ilk ayetinde “geceye yemin”le başladığı için Şems kelimesinden almıştır. Mekke'de ve A'lâ Sûresi'nden sonra nâzil olmuştur. Tamamı yirmi bir

Mazhar-ı Hağ'dır o fahrü'l-mürselîn
*Tâc-ı 'âlem rahmeten li'l-'âlemîn*²⁴
 Yoğ-iken 'âlem-i eşyâdan nişân
 Yoğ-idi mülk ü melekût *kün fekân*²⁵ (136)
Gelmeseydi 'âleme ol muhterem
*Söylemezdi Mûsâya Hağ lâ-cerem*²⁶ (165)
 Didî geldi altı mâhda bir nidâ
*Ebşirü*²⁷ yâ Âmine nürü'l-Hüdâ (221)
 İrdi *Ka'be-kavseyne*²⁸ tıtdı maqâm
*Üdnü minnî*²⁹ aña geldi kelâm (371)

9. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN MUHTEVÂSİ

Mevlidler genellikle tevhid, münâcât ve na't ile (bazılarında ashâb-ı kirâma, çehâr-yâr-ı güzîne medhiye ile) başlamakta, kâinatın zuhur kaynağı olan nûr-ı Muhammedî'den bahsedilerek Hz. Peygamber'in doğumuna geçilmekte, onun mi'râcı, hastaları iyi etmesi gibi diğer mûcizelerinin anlatılmasının ardından vefatı konusuna yer verilmekte, en sonunda Resûl-i Ekrem ve ashâbı başta olmak üzere eseri yazan, okuyan ve dinleyenler için bir dua ile sona ermektedir.³⁰

Sonradan ilave edildiğini düşündüğümüz mensûr mukaddime, Hz. Peygamber'i öven Seydî, O'nun velâdetini, bazı evsâf ve ahlâkını, bazı mu'cizelerini ve mi'râcını musannif-i fakîrin ihvân-ı dine bir yadigarı olarak

âyet olup mushafta doksan ikinci, inişte dokuzuncu sûredir. bk. Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerim'in Yüce Meâli*, (İstanbul: Hayat Yayınları, 2012), 650.

²⁴ Âlemlere rahmet olarak... (Enbiyâ 21/107).

²⁵ O'nun işi bir şeyi(n olmasını) istedi mi ona, sadece "ol!" demektir, hemen olur. (Yâsîn 36/82).

²⁶ "**Elbette** âhirette en çok ziyana uğrayanlar onlardır." âyetinden iktibas yapılmıştır. (Hûd 11/22). (Diğer ayetler için bk. Nahl 16/23; Nahl 16/62; Nahl 16/109; Mu'min 40/43)

²⁷ Rabbimiz Allah'tır deyip sonra doğru olanların üzerine melekler iner: "Korkmayın, üzülmeyin, size söz verilen cennetle **sevinin!**"(derler) âyetinden iktibas edilmiştir. (Fussilet 41/30)

²⁸ "(Muhammed ile arasındaki mesafe) iki yay uzunluğu kadar yahut daha az kaldı. (Necm 53/9).

²⁹ Üdnü, denâ (yaklaştı) kelimesinin emridir. Üdnü minnî, bana yaklaş anlamına gelir. Hz. Peygamber'in Mi'râc'da Ulu Allah'a yaklaşması, aralarındaki mesafenin iki yay kadar, hattâ ondan daha az kalması konusu, değişik bir ifâdeyle işlenmektedir. Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler Ansiklopedik Sözlük*, 456.

³⁰ Aksoy, "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler", 325.

anlatmıştır. En sonunda da istinsah tarihinin 15 Şevval 1342 Pazartesi günü [20 Mayıs 1924] olduğunu yazmıştır. Mensûr girişten sonra gelen “Hazâ Mevlûd-i Seydî” başlığı altında 1 kıtalık bir girişten sonra “Hazâ Mevlûdu'n-Nebiyi Salla'llâhû Te'âlâ 'Aleyhi ve Sellem” başlığı bulunur. Akabinde, İslâmî geleneğe uygun olarak besmele, tevhid, münâcât, na't ve sebab-i te'lîf yazılmıştır.

1-16. beyitler arasında Allah'ı zikrederek söze başlayan Seydî, Allah inancının mâhiyetinden ve Allah'ın birliğinden bahsetmektedir. Şair aynı zamanda bu bölümde Allah'ın bazı selbî ve sübûtî sıfatlarını da zikretmektedir.

17-37. beyitler arasında Allah'ın kâinâtı yaratmasıyla birlikte her şeyin kayıt altına alındığını, mahlukâtın yaratılmasıyla kimine bolluk bereket, kimine fakirlik ve zorluk kılındığı belirtilir. Bu ikilem için Allah'ın hikmetinden sual olunmayacağı, ârif olan kişilerin Hakk'a karşı olmadığı dile getirilir. Bu bölümde de Allah'ın birliği üzerinde durularak bazı selbî ve sübûtî sıfatları zikredilmiştir.

38-67. beyitler arasında okuyucunun kendisini can kulağıyla dinlemesini söyleyen Seydî, Hz. Peygamber'in bu cihâna gelmeseydi hiçbir şeyin yaratılmayacağını vurguladıktan sonra Hz. Peygamber'e övgülerini sunmuş ve bu mevlidi yazmasının sebebinin dile getirmiştir. Mevlidini okuyanlar için Allah'a dua etmiş kendisi için de okuyanlardan dua istemiştir.

68-104. beyitler arasında Hz. Peygamber'in fizikî özellikleri yani hilyesi anlatılmıştır.

105-127. beyitler arasında Hz. Peygamber'in ahlâkî özelliklerinden bahsedilir.

128-180. beyitler arasında “Dinle imdi Mustafâ'nun hilkatın” mısrasıyla Hz. Peygamber'in nurunun ve âlemin yaratılmasına dikkat çeken Seydî, âlemde hiçbir şeyden bir nişan yokken sadece Allah'ın olduğunu ve O'nun kudretiyle nûr-ı Muhammedî'nin yaratıldığını; o nûr yaratılmazsa âlemde de hiçbir şeyin yaratılmayacağını; Hz. Muhammed'i ne kadar anlatırsa anlatsın asla yeterli gelmeyeceğini, O'nu asıl övenin Allah olduğunu dile getirilir.

181-210. beyitler arasında Allah'ın Hz. Âdem'i yaratması; Hz. Peygamber'in nûrunun Hz. Âdem'e sonra sırasıyla Hz. Havva'ya, Hz. Şit'e, Hz. Nuh'a, Hz. İsmail'e, Abdulmuttalib'e ve nihayet Hz. Peygamber'in babası Abdullah'a kadar intikali ele alınır. Burada ayrıca Hz. Peygamber'in anne ve babasının evliliğine de yer verilir.

211-225. beyitler arasında Hz. Peygamber'in ana rahmine düşüşü; 226-245. beyitler arasında Hz. Âmine'nin hamileliği ve dokuz ayın tamamlanışı; 246-282. beyitler arasında Hz. Peygamber'in dünyaya gelişi; 283-289. beyitler arasında merhaba bahri; 290-327. beyitler arasında Hz. Peygamber'in doğumu sırasında gerçekleşen güzellikler ve mucizevî olaylardan bahsedilir. Hz. Âmine'nin tüm bunlara şahitliği anlatılır.

328-401. beyitleri arasında mi'rac hadisesi hakkında teferruatlı bilgi verilmiştir. Sonrasında hem kendisi hem diğer mü'minler için Allah'tan af dileyen Seydî, mevlidi okuyana, dinleyene ve yazana dua etmiştir.

10. MEVLÛD-İ SEYDÎ'NİN VESÎLETÜ'N-NECÂT İLE MUKÂYESESİ

Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı çok sevilmiş, kendisinden sonra yazılan mevlid metinlerine de örnek teşkil etmiştir. Kimi mevlid metinleri şekil ve muhtevâ açısından Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı ile benzerlik gösterirken kimileri de tamamen farklı kaleme alınmışlardır. Seydî de *Mevlûd-i Seydî*'yi yazarken *Vesîletü'n-Necât*'ı birçok yönden örnek almıştır. Seydî'nin Süleyman Çelebi ile benzerliği veya farklılığını şekil özellikleri, dil ve muhtevâ bakımından incelemek mümkündür.

a. Şekil Bakımından Mukâyesesi

Vesîletü'n-Necât, mesnevî nazım şekliyle aruzun *fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. *Mevlûd-i Seydî* de aruzun *fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün* vezniyle mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Nazım şekli ve vezni birbirinin benzeri olmasına rağmen beyit sayısında farklılık bulunmaktadır. *Vesîletü'n-Necât* bazı ihtilâflarla birlikte yaklaşık 700 beyitten oluşurken *Mevlûd-i Seydî* elimizdeki nüshaya göre 401 beyitten oluşmaktadır.

Vesîletü'n-Necât'ta konu başlıklarının sayısı 16'dır ve bölümler içerisinde "fasıl" başlıklı alt bölümler bulunmaktadır. *Mevlûd-i Seydî* ise başlıklarla bölümlere ayrılmamış, bölümler arası geçiş vasıta beyitlerle sağlanmıştır. *Vesîletü'n-Necât*'ta bölümleri ve bazen de fasılları birbirinden ayıran vasıta beyti eser boyunca küçük ifade farklılıklarıyla,

Ger dilersiz bulasız oddan necât

Işk ile derd ile cydün es-salât

şeklinde tekrar etmektedir. *Mevlûd-i Seydî*'de ise birbirinden farklı 15 vasıta beyti bulunmaktadır.

b. Dil ve Üslûp Bakımından Mukâyesesi

Süleyman Çelebi, *Vesîletü'n-Necât*'ta eserin geniş halk kitleleri tarafından rahatlıkla okunabilmesini sağlayacak bir duruluk ve sadelikle metnini kurmayı tercih etmiştir. Bu yüzden *Vesîletü'n-Necât*'ta sanat kaygısından

uzak, samimiyetin ağır bastığı beyitlerin eserin neredeyse tamamına yayıldığını ve bunların her birinin sehl-i mümtenî örneği gösterilmeye aday olabileceğini söylemek gerekir.³¹ Benzer şekilde Seydî de Arapça ve Farsçadan büyük çoğunlukla uzak durmuş, Arapça ve Farsça tamlamalardan kaçınarak sade ve duru bir dille metni kaleme almıştır.

Süleyman Çelebi, Miraç hadisesini sade bir dille şu beyitlerle tasvir etmiştir:

*Can kulağın ger tutarisen bana
Mustafâ mîrâcını eydem sana (359)³²
Bir gece isneyn gecesinde Resûl
Ümmühânî evine kıldı nüzûl (366)
Orda iken nâgihân O yüzü ak
Cebraîl Cennet'ten erdirdi Burak (367)
Dur beri gel yâ Muhammed tez dedi
Ki Seni Hak Hazretine ündedi (368)*

Seydî de miraç hadisesini Süleymân Çelebi gibi açık ve akıcı bir üslûpla şu şekilde tasvir etmiştir:

*Nâle kıl itgil nevâ ey 'andelîb
Nice kıldı mi'râcını ol Hâbîb (328)
Mu'cizâtınî biri mi'râcıdır
Her dü 'âlem cümlemin ser-tâcıdır (329)
Gönlî maḥzûn Ümmühânî evine
Geldi yatdı pes hemân döşegine (331)
Pes buyurdı Cebre'île Müste'an
Yüri vargıl cennet içre tîz-revân (332)*

Her iki eserde de kâfiye çeşitlerinden tam ve yarım kâfiye sıkça kullanılmış, rediflere fazlaca yer verilmiştir. Her iki şair de iç ahenge önem verdiğini anansons, aliterasyon gibi sanatlara başvurarak belli etmişlerdir. Bu sayede her iki mevliddede mûsikî yakalanmıştır.

c. Muhtevâ Bakımından Mukâyesesi

Süleyman Çelebi ve Seydî'nin mevlidlerinde benzer konular işlenmiştir, ancak Süleyman Çelebi'de yer alan "Vefât Bölümü" Seydî'de yer almamış Seydî, mi'rac hâdisesini anlattıktan sonra dua ederek eserini tamamlamıştır. *Vesîletü'n-Necât'*ta tafsilatlı anlatılan kimi konular *Mevlûd-i Seydî'*de kısa

³¹ Yılmaz Top, "Ayasofya Hatîbi Hamdullâh Hamdî (Ö. H.983/1575?)'nin Mevlûdü'n-Nebî'si", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19 (2017): 383.

³² Pekolcay, *Mevlid*, 106.

tutulmuş yahut hiç yer verilmemiştir. Bunun sebebi olarak her iki mevlid metninin beyit sayılarının birbirine denk olmamasını söyleyebiliriz.

Vesîletü'n-Necât'ın kimi nüshalarında metnin sonuna eklenmiş hikâyeler bulunmaktadır. *Mevlûd-i Seydî*'de de mevlid metninden sonra Seydî mahlasıyla yazılmış 1 ilahi ve "geldim" redifli 2 gazel yer almaktadır.

Mevlûd-i Seydî ile *Vesîletü'n-Necât* arasında ma'nen benzerliğin dışında konuların ifade edilişi, betimlenişi gibi yönlerden bir benzerlik bulunmamaktadır. Bu da Seydî'nin Süleyman Çelebi'den farklı bir tarzda mevlid metni yazdığını göstermektedir.

Sonuç olarak ulaşabildiğimiz tek nüshadan hareketle 401 beyitten oluşan ve böylesine akıcı bir dil ve sehl-i mümtenînin güzel bir yansıması olan mevlid metninin ilim dünyasına tanıtılmasının, edebiyat tarihinde ve mevlid literatüründe bir boşluğu doldurmuş olacağının kanaatindeyiz. XX. yy'da aruz vezniyle ve mesnevî nazım şekliyle vezinden kaynaklı olmayan kusurları göz ardı ettiğimizde minimum hatayla kaleme alınmış mevlid metninin tanıtılmasının bu bakımdan çok önemli olduğunu düşünmekteyiz. Yapılacak yeni çalışmalarla Seyyid Muhammed Ali Rızâ'nın kimliği hakkında yeni bilgilere ulaşabilmeyi umut etmekteyiz.

METİN³³

Mevlûd³⁴-i Seydî

Hâzâ

Mevlûd-i Şerîf

³³ Metnin numaralandırılmasında, müellifin tercih ettiği şekil olan her sayfanın numaralandırılmasını baz aldık. Metinde geçen âyet ve hadisler eğik karakterde gösterilmiştir. Ayrıca ayet ve hadislerin anlamları dipnotta verilmiştir. Ayetlerin meallerinin verilmesinde kaynak olarak Süleyman Ateş'in *Kur'ân-ı Kerîm'in Yüce Meâlî*' i kullanılmıştır. Vezin hatası olan mısralara dipnotta işaret edilmiştir. Metinde, tarafımızca yapılan müdahaleler dipnotta belirtilmiş, ekleme varsa eklenen kısım köşeli parantez içerisinde [] belirtilmiştir. Şairin mahlasının geçtiği yerler de kalın karakterle belirginleştirilmiştir. Metinde çok fazla zihaf ve imale olduğundan, metnin transkripsiyonunda zihaf ve imale yapılacak kısımlar gösterilmemiştir. Sadece vezin değişimleri ve bozuklukları dipnotta gösterilmiştir. Vezin gereği yapılan ses türemeleri de köşeli parantez içerisinde [] gösterilmiştir. Metnin anlamını bozan hareketlendirmedeki yanlışlıklar da dipnotta önce düzelttiğimiz hali yazılmış iki noktadan (:) sonra metindeki hareketli şekli yazıldıktan sonra nüshadaki yazılışı olduğunu vurgulamak için "N" ifadesiyle gösterilmiştir. Metinde okunamayan yerler üç nokta (...) ile gösterilmiştir. Metinde cümlelerin anlamına uyduramadığımız kelimelere soru işareti (?) konulmuştur.

³⁴ Hz. Muhammed'in doğum yeri/ veya/ zamanı anlamında "mevlid" gibi "mevlûd" kelimesinin de kullanılabileceğini, nitekim bunun pek çok örnekle görüldüğünü ve her iki kullanımının da doğru olduğunu söylemek gerekir. Köksal, *Mevlid-Nâme*, 21.

Bâhir saâ'dât ve ekmelü'l-mevcûdât ve ef'âlü't-tahîyyât ve menba'ü'l-mu'cizât u medînetü'l-'ilm ve'l-ḥilm ve'l-kemâlât ve kân-ı mürüvvet ve ma'denü'l-luṭf ve'l-kerâmât es'adü'l-enbiyâ ve senedü'l-aşfiyâ nûru'l-verâ-yı bedrü'd-dücâ şâhib-i “*ḳābe ḳavseyni ev ednâ*”³⁵ seyyidinâ Ḥazret-i Muḥammedüni'l-Muṣṭafâ şalla'llāhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem efendimiziñ velâdetini ve ba'zı evşâf u aḥlâkıñı ve ba'zen mu'cizelerini ve muḥtaşaran mi'râcını şâmil u ḥavî olup muşannif-i faḳîriñ iḥvân-ı dîne yâd-gârdır. eṣ-şehru'ş-şevvâlü'l-mükerrem ḥamse 'aşerâ fi yevmi'l-işneyn es-senete şânî erba'ine şelâse mi'e elf.

1

Hâzâ

Mevlûd-i Seydî

Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

1. Ey Ḥudâ'dan genc-i 'irfân isteyen

Mevlûd-i ol server-i Sulṭâna gel

Her dü 'âlem derde dermân isteyen

Mevlûd-i ol mazhar-ı Raḥmân'a gel

Hâzâ Mevlûdu'n-Nebiyi Şalla'llāhu Te'âlâ 'Āleyhi ve Sellem

³⁵ “(Muhammed ile arasındaki mesafe) iki yay uzunluğu kadar yahut daha az kaldı. (Necm 53/9).

1. Ey Hüdâvend-i Raḥîm u Girdigâr
Kudretiñle oldu ‘âlem âşikâr
2. Ketm-i ‘ademden yaratdım ‘âlemi
Yer ü göği berr ü bahri âdemi
3. Hikmetiñle yaradıldı *kün fekân*³⁶
Saña kulluğ itmekdedir ins [ü] cân³⁷
4. Kim ki seni birleyüp ikrâr ider
Her dü ‘âlem dînini i‘mâr ider
5. Kim ki seni bilmeyüp inkâr ider
Tamu içre câyını ol nâr ider
6. Seni taşdığ itmede olduğ şebât
Nisbet olmaz saña şey’-i kâ’inât
7. Birdir hem zâtın şifâtın ber-kemâl
Şâni’-i ‘âlemsiñ ey Celle Celâl
8. Bî-şümâr ‘âlemleriñ Hâllâkısn
Cümle yaradılmışın Rezzâkısn
9. Çahrına ger düş ola gökde melek
Câhda berdâr olup çalır bî-dilek³⁸
10. Luḫfına ger uğraya seng-i siyâh
Yüz sürerler dökülür cümle günâh
11. Birdir hükümünde seniñ mür ile şâh
12. Kâtında birdir seniñ bây [u] gedâ
Kâpında olmaz senin rişvet ribâ
13. Kimse maḥrûm gitmez aşlâ kâpuñdan
Cümle maḥlûğ diler ‘atâ ṭâpuñdan
14. Çün kulların işleri ‘işyân olur
Lîk şâhın luḫf-ile iḥsân olur
15. Biz denînin tuḫfesi küfrân olur
Sen Ğanî’niñ raḥmeti ğufrân olur
16. İster iseñ her dü ‘âlemdede necât
Rûḫ-i pâk-i Muşafâ’ya vir şalât
- 2
17. Çün yaratdı kâ’inâtı ol İlâh
Her işiñ kaydını gördi pâdişâh
18. Ser-te-ser bu maḥlûkâtı var ider
Kimini ḫâr kimini gülzâr ider
19. Kimisin yâr kimisin ağıyâr ider
Her dü ‘âlem kimisin serdâr ider
20. Kudretiyle cümle kulu kıldı var
Kimisiniñ rızkı vâsi’ kimi ṭâr
21. Kimisine virdi ‘izz ü devleti
Kimisine virdi her dem zilleti

³⁶ Kün fekân: Ol (dedi) ve oluverdi, “O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen oluverir.” (Bakara 2/117); “Biz bir şeyin olmasını istediğimiz zaman sözümüz sadece, ona, “ol” dememizdir. O da hemen oluverir.” (Nahl 16/40). (Diğerleri için bk. Âl-i İmrân 3/47, 59, En’âm 6/73, Meryem 19/35, Yâsin 36/82, Mû’min 40/68.)

³⁷ Vezin bozuktur.

³⁸ Vezin bozuktur.

22. Kimisi bulmuş sa’âdet izini
Kimisiniñ kör itmiş kalb gözünü
23. Kimi kemḫâ dîbâlara bürinür
Kimi ‘uryân yerden yere sürinür
24. Kimisine virdi ‘ilm ü hikmeti
Kimisine yazdı derd-i fırqati
25. Kimisini nâ’il eyler şafâya
Kimisini tâ ebed çor cefâya

26. Kimine fazlıyla virir cenneti
Kimine 'adliyle kılar zahmeti
27. Kimin dergâhından merdûd eyledi
Her dü 'âlem sürdi ma'rûd eyledi
28. Kimisini kıldı dâreynde halîl
Kimisini eyledi her dem melîl
29. Kimisinini câyıdır nûr u na'îm
Kimisinini zâviyesidir cahîm
30. Kimisinini kıldı râhat bâşını
Kimisinini aqıdır göz yâşını
31. Kimisini kimine kıldı nöker
Leyl ü nehâr hizmet-i kahrın çeker
32. Kimisiyle söyleşüpdür bî-mecâz
Kimisine söyledi 'arş üzere râz
33. Kimisini kıldı vâşıl-likâyâ
Oldı râzî koydı milk-i beğâyâ
34. Ne bir Sübhândır ol Hâllâk-ı³⁹ 'âlem
Ne bir sultândır ol Rezzâk-ı 'âlem⁴⁰
35. Hikmet-i Yezdâni kimse anlamaz
'Ârif olan Hâk' 'a karşı söylemez
36. Çün Eḥaddır otağı yok mişlî yok
Hem toğurmaz toğmadı hiç nesli yok
37. İster iseñ her dü 'âlemde merâm
Ol Hâbîb 'e kıl şalât ile selâm
38. Söylegil ey dost bâğında bâğbân
Hemçü bülbül vaqt-i seḥer kıl figân
39. Eyle nâle bu gülîstân şolmadan
40. İşbu varlık mülkini yoğ eylegil
Cân göziñ aç h'âb-ı⁴¹ ğafletten uyan
- 3
41. Ümmetim didi saña çün Muştâfâ
İşbu yolda virmelidir baş u cân
42. Diñle bu kez beni ey ihvân-ı dîn
Hürşîd-veş mevlûdın kılam 'ayân
43. İşbu deryâ içre ğavvâs olayım
Diñle kimdir seyyid-i fâhr-i cihân
44. Dürr ü cevher kenzini fetḥ ideyim
Tâ bilinsün nûr-ı⁴² Ḥayy u Müste'ân
45. Bir muṭayyeb büyi şaçam her yaña
Şemmenler pîr iken olsun civân
46. Cân kulağın aç söze âğâz idem
Tûṭî⁴³ bülbül açmaya aşla deḥân⁴⁴
47. Gelmeseydi bu cihâna Muştâfâ
Gelmez idi kamû ḥayvân ins ü cân
48. Hîl' atidir anıñ *Levlâke Levlâk*⁴⁵
Hâk katında sevgilidir 'alışân

⁴¹ h'âb-ı: h'âb u N

⁴² Nûr-ı: nûr u N

⁴³ Tûṭî: Tûṭî-yi N

⁴⁴ deḥân: dihân N

⁴⁵ "Sen olmasaydın, sen olmasaydın, (felekleri yaratmazdım). Bu sözün, uydurma hadis olduğu bildirilmiştir (Albanî, Silsile, 1: 7; Aclunî, Keşfü'l-hafâ, 2: 164). Ancak Aclunî, "Hadis olmasa bile anlamı doğrudur." İddiasındadır. Aliyyü'l-Kârî'de Aclunî'ye katılmaktadır. (Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler Ansiklopedik Sözlük*, 456)

³⁹ Hâllâk-ı: Hâllâk u N

⁴⁰ Vezin deĝişmiştir. Bu beyitin vezni "mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün" olmuştur.

49. *Ḳābe kavseyn*⁴⁶de maḳām-ı ḥalveti
Gelmedi server ü gelmez hem çünân
50. Çün anıdır ḥavz-ı Kevşer tâc Burâḳ
Kim anıdır ‘izz ü rif’ at bî-gümân
51. Maḳām-ı⁴⁷ Maḥmūd anıñ ḥamd-i livâ
Cümlemize oldu ol şâh sâyebân
52. Maḳdemiyle oldu eşref kâ’inât
Nûra döndi bu zemîn u âsumân
53. *İster iseñ bâğ-ı Firdevsde mekân*
Vir şalavât bulasıñ emn ü emân
54. Leyl ü nehâr nûr u şevḳ-i Muştafâ
Devr iderdi gönlüm içre pür şafâ
55. Eşḳ-i çeşmim cüş idüp seylân idi
Dîdelerim ‘aşḳıla giryân idi
56. Şöyle ḡam-gîn ḥasretiyle rûz u şeb
Gözüm nemgîn çekdiğim renc u ta’ab
57. Nâgehânî ol Muḥammed Muştafâ
Zahm-ı fu’âdına çün urdı devâ
58. Ben de koydum işbu yüzde bir mişâl
Ḥoş aḳıdam çeşme-i sâr-ı zülâl
59. Nüş idenler ol zülâl-i Aḥmedî
Vâlih olup bula zevḳ-i sermedî
60. Söyleyem ol şâhıñ mevlüdün ‘ayân
Ger ‘inâyet kılar ise Müste’ân
61. Gerçi çoḳdur bu cihânda mevlûdı
Velî kimi sükker kimi bal dadı
62. Dinilmişdir nice evşâf-ı Ḥabîb
Ḥamdüli’llâh bize de oldu naşîb

63. Bunı elde vesîle kıldum hemîn
Tâ şefâ’at kıla faḫrû’l-mürselîn
64. Yıldı bir kez ḥayr ile yâd olayım
Çün ḥarabem belki âbâd olayım
- 4**
65. Kim ki bizi Fâtîḫayla şâd ide
Ol ḳulu Ḥaḳ ṭamudan âzâd ide
66. Yâ İllâhî rahmetiñ vir anlara
Aşl-ı fer’im ceddîm hem mü’minlere
67. *İster iseñ nâr-ı dūzâḫdan necâṭ*
Vir şalâtı bula cânıñ ṭayyibât
- Rızâen-lillâhî’l-fâtîḫati ma’a’s-şalavât⁴⁸
68. Söylegil ey bâğ-i vahdet bülbülü
Ḥâra hem-râh idüp şoldurma güli
69. Ṭuṭî-i şîrin zebânından nükât
Nâle ḳıl kim işiden bula ḥayât
70. Aç dehânî âḡâz idüp şac gülâb
Cân iline pervâz idüp aç nikâb
71. Söyle derd-i şevḳ ile sen mevlûdı
Söz içinde eyle aña cân fidî
72. Nicedir evşâfını eyle beyân
Ḥurrem olsun güş iden pîr [ü] cevân
73. Dü cihânıñ serveridir Muştafâ
Enbiyâniñ mehteridir Muştafâ
74. Anıdır bâğ-ı şer’-i bülbülân
Leyl ü nehâr ḳurbân olsun aña cân

⁴⁶ İki yay arası kadar... (Necm 53/9)

⁴⁷ Maḳām-ı: Maḳām u N

⁴⁸ Vasıta beyitinden sonra, müellif Allah rızası için salat u selam ile birlikte “Fatiha” okunmasını istemiştir.

75. Hâk-i pâyi gözler için tütüiyâ
Kim çekerse çeşmine kuhl-i cilâ
76. Çünkü hâk-i na' lina ' arş-ı ' ulâ
Kıldı fahri buldı şân-ı istivâ
77. Göğdesi nûr şekli yere düşmedi
Cismine bit pire sinek üşmedi
78. Rûy-i pâki buğda renklü hemçü gül
Serviden â' lâ boyı hem mu' tedil
79. Sürmelidir gözleri çün âfitâb
Dehân içre dendâm dürr ü hoş-âb
80. Dili faşîh sözleri cânâ gîdâ
Güş idenler cânî eylerdi fedâ
81. Zülfi siyâh şanasın şeb-i deycür
Çeşm-i siyâh şanasın oldu mahmûr
82. Şaçına kılsa eşer bād-i latîf
Müşk-i ezfer yayılırdı hoş nazîf
83. Kaşları yay kirpigi tîr-i kazâ
Postı geniş alnı açık pür-şafâ
84. Hüd dehânın vaşf idemez bu lisân
Başı üzre ağ bulutdı sâye-bân
85. Teni sîmîn lebi yâkût-ı hamrâ
Beli ince kendisi hûb dil-ârâ
86. Büy u hüsni cânlar için kût idi
Hâdleri gül ya kızıl yâkût idi
87. Cebhesi ağ nûr u rûşen hemçü mâh
Çerâğ lâzım degildi olduca şâh
88. Gün yüzünden utanırdı âfitâb
Görse yüzün mât olurdu mâhitâb
89. Lihyesi siyâh kıvrırcık berç urur
Hem mübarek boynı südden ağ durur
90. Yüzi gülec şîrîn idi ' âlîşân
Kim var idi şağ talusında nişân
91. Çün nübüvvet mühri idi nûr-i pâk
Berç ururdu fevķ-ı ' arşa tâb-nâk
92. Hüsni içinde Yûsuf-ı Ken'ân idi
Ol ağ idi bu şîrîn hûbân idi
93. Nîm tebessümde yüzi hândân ider
Ėamlu görse Ėam gidüp ferhân ider
94. Ne melek beñzer buna ne hüd havâr
Niceler ' aşķ-ile oldu bî-ķarâr
95. Şûret-i Âdem velî sultân idi
Tenlere cân cânlara cânân idi
96. Pâk-dâmen pâkîze şâhib-kemâl
Aña beñzer ķande var şâhib-cemâl
97. Merhîm? luţfi kerâmet kânı ol
Cümle yaradılmışın sultâmı ol
98. Ne haddîndir seniñ ey **Seydî** gedâ
Medħ idersin anı medħ itmiş Hüdâ
99. Diñle kim ol cevhere şarrâf olur
Nûr u pâk-i Aħmedî vaşşâf olur
100. Şaydı ' ankâ meskeni eflâk olur
Hem vücûdı mâsivâdan pâķ olur
101. Çün anıñ sîretine irmek muhâl
Kim irişmez hey 'etine ķıl u ķâl
102. Bil anıñ meddâhıdır Hâyı ü Ėadîr
Sûre-i Leyl⁴⁹ zülfine oldu beşîr

⁴⁹ Kur'an'ın 92. Suresi olan Leyl suresi, adını ilk ayetinde "geceye yemin"le başladığı için Şems kelimesinden almıştır. Mekke'de ve A'lâ Sûresi'nden sonra nâzil

103. Pes seniñ ümmetligiñ devlet yeter
Sünnetini kıldıgıñ ‘izzet yeter
104. *İster iseñ Muştafâ’ya kurbeti
Vir şalavât bul anıñla devleti*
105. Söylegil ey âşinâ-yı Zü’l-celâl
Lebleriñden dökile dürr ü maqâl
106. Hemçü bülbül söyle vir câna hayât
Şaçıla müşk ü ‘anber kand ü nebât
107. Söylegil ahlâk-ı pāk-i Muştafâ
Sözlerinden hasteler bulur şifâ
108. Şehâdır her işleri leyl ü nehâr
Kendüzine itmez idi iftihâr
109. Hıyar idi hep iştiğali rûz u şeb
Rızık için çekmez idi renc ü ta‘ab
110. Gün olurdu yimez idi hiç ta‘âm
İşleri tâ‘at idi anıñ müdâm
111. Da‘vet itse ger anı bây u faķır
Gider idi der-‘aķab pes ol münîr
112. Yatmadı hergiz firâş üzre kadîm
Gezmez idi hem vuzûsuz ol selîm
- 6**
113. Arpa ununu eletmez idi hem
Hâm iderek yir idi ol muhterem
114. Her faķire eyler idi ülfeti
İtmez idi kimseye hiç küdreti
115. Ululanup geymedi atlaş kabâ
Tevâzu‘dan geyer idi pes ‘abâ
116. Şıla-i rahm ider idi ol emîn
Fikr-i uhrâ çekmedi dünyâ ğamın
117. Hıaste halîñ şorar idi ‘âdeti
Şeyh u şâba eyler idi şefkati
118. Az uyurdu gicede ol şâh-ı dîn
Fâ’iķ idi her şeherde ol emîn
119. Kaķıyup kimseye aslâ urmadı
Meclis-i şârib-i hâmrda tırmadı
120. Faķr ile faķri kılar ol bahtiyâr
Sîm ü zerri itmedi ol ihtiyâr
121. Şıgar idi her yetimi Muştafâ
İder idi hâtırın hurrem şafâ
122. Şadr-ı pâki tâhir idi sivâdan
Kaķbi tâhir idi nefis ü hevâdan
123. Hıulķuna yoķdur nihâyet bî-gümân
Şabr-ı hilmî ber-kemâldir ey civân
124. İşbu hıulķa sende gel eyle nazâr
Var mıdır sende birisi vir haber
125. Nice ümmet olduñ ol sultâna sen
Nice sünnet kıldıñ ol cânâna sen
126. Bâri cândan söylegil aña şalât
Her dü ‘âlem bula cânın tayyibât
127. *İrmek isterseñ Cenâb u Servere
Vir şalavât ol ulu Peyğambere*
128. Söylegil ey ‘andelîb-i gül‘izâr
Hoş müzeyyen oldu işbu mürĝ-i zâr
129. Çün açıldı bu gülüstân gülleri
Kaķarîb oldu uşda cânân illeri
130. Sen de gel ol yâre hemrâh olasıñ
Her dü ‘âlem yoķsa gümrah olasıñ

olmuştur. Tamamı yirmi bir âyet olup mushafta doksan ikinci, inişte dokuzuncu sûredir. bk. Ateş, *Kur’ân-ı Kerîm’in Yüce Meâli*, 650.

131. Şîve ile kıl beyân ol serveri
Ol durur çün enbiyâlar bihteri
132. Mazhar-ı Hâk' dır o fahrü'l-mürselîn
Tâc-ı 'âlem *rahmeten li'l-'âlemîn*⁵⁰
133. Ey derûn-i menba' -i irfân olan
Cezbe-i Rabbânî'den sekrân olan
134. Diñle imdi Muştafâ'nın hilkatin
Kıl temâşâ kâdr-i bâlâ hil' atin
135. Deryâ-yı cûd u kerem baħr [ü] vefâ
Aħmed-i Maħmûd Muħammed
Muştafâ
- 7
136. Yoğ-iken 'âlem-i eşyâdan nişân
Yoğ-idi mülk ü melekût *kün fekâr*⁵¹
137. Yoğ-idi bu taħtgâh-ı nüh felek
Vaħşî tayrı yoğ-idi ins ü melek
138. Ol yüce Yezdân-ı 'âlem vâridi
Yalınzca ol Ğanî Cebbâr idi
139. Pes diledi ol Kerîm u Girdigâr
Birligini göstere ol âşikâr
140. Kudretiyle nûruna kıldı nişân
Nûr-ı Aħmed hâlk olundu bî-gümân
141. Maħz-i nûrundan yaratdı serveri
Hemçü hürşid şu' le virdi enveri
142. Ağ incüden pes yaratdı bir hicâb
Kıldı zâhir ol nûrı anda Çalab
143. Hem yaratdı bir dıraħtı ol Şabûr
- Hemçü tâvus kındı aña pes o nûr
144. Hâk'ı tesbîh eyledi çok mâh u⁵² sâl
Luţf-ı 'izzet kıldı aña Zû'l-celâl
145. Soñra ol nûr kıldı mir'âte nazâr
Gördi kendüzin müzeyyen hûb-ter
146. Pes utanup eyledi beş kez sücûd
Aña hıţâb itdi ol Hıyyü Vedûd
147. Beş sücûduñ ümmetiñe beş namâz
Añı bulan bulırsadı 'izz ü nâz
148. Pes yine kıldı tecellî Kibriyâ
Nûr-ı⁵³ Aħmed eyledi Hâk'dan hayâ
149. Derledi ol-dem Muħammed Muştafâ
Hâlk olundu çâr-i yâr-i bâ-şafâ
150. 'Arş u⁵⁴ kürsî bu zemîn u âsumân
Beyt-i ma' mûr levh-i kâlem ins ü
cân
151. Berr u baħr u encüm u şems u kamer
Hem melekler cümle 'âlem ser-te-
ser
152. Muştafâ'nın buldı nûrundan hayât
Çün anıñla buldı zînet kâ'inât
153. Kâ'inâtn mübtedâsıdır o şâh
Enbiyâlar reh-nümâsıdır o mâh
154. Anıladıñ mı kim imiş bu Muştafâ
Bâ'is-i hâlk oldı ol genc-i vefâ
155. Gel imdi gör anıñ 'âlî himmetin
Gel imdi gör anıñ 'izz ü rif' atin

⁵⁰ Âlemlere rahmet olarak... (Enbiyâ, 21/107).

⁵¹ O'nun işi bir şeyi(n olmasını) istedi mi ona, sadece "ol!" demektir, hemen oluverir. (Yâsîn 36/82).

⁵² mâh u: mâh-ı N

⁵³ Nûr-ı: Nûr u N

⁵⁴ 'Arş u: 'Arş-ı N

156. Mebde-i kevneyndir ol fahr-i cihân
Yine anıñla kemâl buldı zamân
157. Cümle eşyâdan muqaddem oldu var
Gelmeseydi olmaz idi rûzigâr
158. Gelmeseydi ol Muhammed ‘âleme
‘İlm ü esmâ gelmez idi Âdem’e
159. Fahr-i ‘âlem bu cihâna gelmese
‘İzz ü rif’at gelmez idi İdris’e
160. Gelmeseydi Server-i her dü cihân
ĠarĠ olurdu şuya Nûh-ı keştî-bân
- 8**
161. Gelmeseydi ger o fahr-i kâ’inât
Bulmaz idi ol Ġalîl oddan necât
162. Gelmeseydi mazhar-ı maĠbûb-ı ĠaĠ
Keser idi İsmâ‘il’i ol pıçaq
163. Gelmeseydi kâ’inâta Muştafâ
Bulmaz idi Yûsuf zindândan rehâ
164. Gelmeseydi ‘âleme ol mehrûbân
Derdin Eyyûb gitmez idi bî-gümân
165. Gelmeseydi ‘âleme ol muĠterem
Söylemezdi Mûsâ’ya ĠaĠ *lâ-cerem*⁵⁵
166. Gelmeseydi ‘âleme ol baĠr-i nûr
Dâvûd için inzâl olmazdı Zebûr
167. Olmasaydı o deryâ-yı merĠamet
Virilmezdi Süleymân’a salĠanat
168. Gelmeseydi pâdişah-ı kâ’inât
169. Gelmeseydi dertlü kullar münisî
ĠarĠ iderdi bahre balıĠ Yûnus’ı
170. Gelmeseydi ‘âleme ol mehr ü mâh
‘İsâ için göklere olmazdı râh
171. Başmasa rûy-ı zemîne ol kâdem
Put içinde Ġalurdı Beytû’l-Ġarem
172. Gelmeseydi ger o şadr-ı kâ’inât
Bitmez idi yerde eşcâr u nebât
173. Gelmeseydi ‘âleme Ġayru’l-beşer
YaĠmaz idi yere göklerden maĠar
174. Gelmeseydi ger o tıfl-ı nâzenîn
Cehl-i zûlmetde Ġalurdı bu zemîn
175. Şalmasaydı üstümüze sayesin
Kim bulurdu cennetiñ ser mâyesin
176. Ger ne deñlü söylesem yokdur mecâl
Çün anıñ meddâĠıdır ol Zü’l-celâl
177. Kim bu **Seydî** anı meddâĠ olamaz
Cevher-i kenzine miftâĠ olamaz
178. Tâ meger ‘avni ola anıñ Celîl
TevfîĠ u ilhâmını ide delîl
179. Ġıl aña sen ittibâ‘ı bul necât
Söyleyelim cân u dilden eş-şalât
180. *İster iseñ her dü ‘âlem devleti
Vir şalavât bula cânıñ râĠatı*
181. Söyleyene bülbül-i gülzâr-ı ĠaĠ
Zâhir olsun maĠfiden esrâr-ı ĠaĠ
182. Ġâzır oldu meclis-i ihvân-ı dîn
Cân u dilden söyle şâhuñ mevlûdin
183. Dilber-i ra’nâ bigi ‘âşıklara

⁵⁵ “**Elbette** âhirette en çok ziyana uğrayanlar onlardır.” Ayetinden iktibas yapılmıştır. (Hûd 11/22) (diğer ayetler için bk. Nahl 16/23; Nahl 16/62; Nahl 16/109; Mu‘min 40/43)

- Şadır olsun sözleriñ şadıqlara
184. Çün yaratdı yer ü gögi ol İlâh
Pes diledi ol Kerîm u Pâdişâh
- 9
185. Tamâm oldı kaşr u evvân-ı serîr
İşbu dîvân içre lâzım bir emîr
186. Pes yaratdı Âdem'i ol Girdigâr
Luţf u ' izzet kıldı aña bî-şumâr
187. Ekrem itdi cümlesinden Âdem'i
Âdem ile eşref itdi ' âlemi
188. Muştafâ'niñ nûrını ol dem İlâh
Cebhe-i Âdem'de kodı hemçü mâh
189. Didi Âdem kimdir bu nûr yâ Qadîr
Turdı cebhem üzre bu bedr-i münîr
190. Buyurdı Haq habîbim Muştafâ'dır⁵⁶
Enbiyâlar şâhı baħr-i ⁵⁷vefâdir
191. Anıñ için düzmişem bu ' âlemi
Anıñ için virmişem sen Âdem'i
192. Anıñ için akdı çeşme cüy u câh
Her dü ' âlem içre oldur pâdişâh
193. Olmasaydı olmaz idi dü cihân
Sen daħi hem olmaz idiñ bî-gümân
194. Turdı Âdem'de o nûr çok mâh u sâl
Ba' dehu Havvâ'ya itdi intikâl
195. Göçdi Havvâ'dan da nûr-ı Kibriyâ
Vardı Şît'e vir alında ziyâ⁵⁸
196. Buldı soñra İdrîs ü Nûh u Halîl
Ba' de İsmâ' il'e oldı müntakîl
197. Şulb ü şulbden çünki nûr-ı⁵⁹ Muştafâ
Kime varsa buldı şihhatle şafâ
198. Kime sâye şalsa eylerdi tahûr
İtmez idi nehy-i Haq anda zuhûr
199. Aşlâb u tâhirden ol nûr-ı⁶⁰ Habîb
Kırık yedide buldı ' Abdu'l-muţtalib
200. Vardı ' Abdu'llâha nûr-ı⁶¹ Muştafâ
Cebhesinde virdi rûşenle şafâ
201. Oldı Mekke'niñ içinde iştihâr
Kim ki görse olur idi bî-çarâr
202. Medîne'niñ ol zamânda serveri
Veheb idi seyidi hem rehberi
203. Vâr idi bir duħter-i şâhib-cemâl
Pâk-dâmen pâkîze şâhib-kemâl
204. Tıtdı ' Abdu'llâh'ı oldı bî-çarâr
Kıpdı göñli ağladı ol zâr u zâr
205. Ol Habîb'in gelmesin bilmişdi ol
Hem yoluna cân u baş koymuşdı ol
206. Didi yarın varam ' Abdu'llâh'a ben
İşbu duħteri virem ol şâha ben
207. Geldi Mekke'ye hemân ol baħt[u]lu
Kâbin itdi harem içre ol ulu
208. Ol Âmine kim begâyet hûb idi
Ol ' aş[ı]rda lâ-naẓîr maħbûb idi
209. Oldı zifâf ol iki hürşîd-veş

⁵⁶ Beytin ilk mısrasında vezin "mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün" olmuştur.

⁵⁷ baħr-i: baħr ü N

⁵⁸ Vezin bozuktur.

⁵⁹ nûr-ı: nûr u N

⁶⁰ nûr-ı :nûr u N

⁶¹ nûr-ı: nûr u N

- Rakşa girdi hayretinden ‘arş u⁶² ferş
210. *İster iseñ nār-ı düzāhdan necāt
Söyleyelim şāh-ı dīne eş-şalāt*
- 10**
211. Çün irişdi gülşen-i bāğ-ı Hābīb
Gülşeninde nāle kıl ey ‘andelīb
212. Hoş açıldı zanbağ u⁶³ sünbül şüşām
Nergisi hem lāleler buldu merām
213. Sende gel kon gülşen-i hatm-i güle
Kuru feryād yaraşur mı bülbüle
214. Sen haķīkat bülbülisin ey civān
Bülbül olan itmelidür terk-i cān
215. Söz içinde dökesin qand-i nebāt
Ehl-i dīniñ mürdesi bulsun hayāt
216. Kıl beyān ol Muştafā’niñ mevlüdün
İşideler şeyh u şāb ihvān-ı dīn
217. Anası rahmine düşdi Muştafā
Ol yıl içre hasteler buldı şifā
218. Arttı ni‘ met yeryüzünde bī-şümār
Rüy-ı zemīn oldu cümle sebze-zār
219. Çün Āmine Hātūn ol kim māh-rū
Rüy-i pāki oldu gündün baht[u]lu
220. Arttı nūruñ pertevi leyl ü nehār
Söylenürdi Mekke içre ol nigār
221. Didi geldi altı māhda bir nidā
Ebsirü⁶⁴ yā Āmine nürü’l-Hüdā⁶⁵
222. Didi hem düşler görirem ben yaķın
Gelür idi enbiyā vü mürselīn
223. Her birisi vaşf iderdi Aħmed’i
Dirler idi budur ‘ālem seyyidi
224. Çok belürdi nice esrār-ı ‘acīb
Çünkü şāhın gelmesi oldu qarīb
225. *İster iseñ saħn-ı Firdevs’den maķām
Söyleyelim eş-şalāt u ve’s-selām*
226. Başlayam yine söze āgāz idem
Çün hümā-veş seyr idüp pervāz idem
227. İşbu baħriñ içre ğavvāş olayım
Çün tıalayım dürr ü havvāş bulayım
228. ‘Andelīb olam girem gülşāna ben
Her seħerde başlayam efgāna ben
229. Baħr-i ‘ummānam taşup cüş
eyleyem
Mevc uram tağlarını hoş söyleyem
230. Mürğ-i dil tırmaz hemān pervāz ider
Söylediği sözleri hem rāz ider
231. Maķşadım gül vaşlıdır bir bülbülem
Kimse almaz büyımı ne bir güilem
232. Çün Āmine Hātūn ol hayrū’n-nisā
Didi melekler gelür şubħ u mesā
233. Muştafā’yı muştulardı rüz u şeb
Dirler idi toğisar şāh-ı ‘Arab
234. Baht[u]lu olduñ cihānda baht[u]lu

⁶² ‘arş u: ‘arş-ı N

⁶³ zanbağ u: zanbağ-ı N

⁶⁴ Rabbimiz Allah’tır deyip sonra doğru olanların üzerine melekler iner: “Korkmayın, üzülmeysin, size söz verilen

cennetle **sevinin!**” (derler) mealindeki âyet-i kerimeden iktibas edilmiştir. (Fussilet 41/30).

⁶⁵ nürü’l-Hüdā: nürü’l-Hüdāy N

- Kim yakında geliser ol mâh-rû
- 11**
235. Çünkü tokuz mâha oldu iḥtitâm
Toğacaktır 'âleme faḥrû'l-enâm
236. Hem Rebi' ü'l-evvel idi çün o mâh
On ikinci gice içre toğa şâh
237. Şeb-i işneyn oldu toğa Muştafâ
Ta' zîme geldi melekler hoş şafâ
238. Âmine karşıasına şâf oldılar
Her biri Aḥmed'i vaşşâf oldılar
239. Düşdi cihân içre zevk-ı gülğule
'Âleme çün Aḥmed-i Muḥtâr gele
240. Behişt içre irdi Rıdvân'a haber
Bu şeb içre toğisar ḥayrû'l-beşer
241. Kıl müzeyyen cenneti çün irdi şâh
Yaḥîn kaldı tülû' ider hemçü mâh
242. Hem melekler mâlike virdi haber
Bu gice kapa cahîmi ser-te-ser
243. 'Âlemiñ şâhı Muḥammed irdi çün
Göklerin mâhı Muḥammed irdi çün
244. Hem müzeyyen oldu 'arş-ı nüh felek
Teşrîfine ḥâzır oldu her melek
245. Oldı tebşîr buldı zînet kâ'inât
Muntazırdır sâfilât u 'âliyât
246. *Olmağ isterseñ Ḥabîb'e sevgülü
Vir şalavât tâ olasin baḥt[u]lu*
247. Söyleyene gülşen-i dîn bülbülü
İrdi bahâr açıldı bağlar güli
248. Büy-ı atyeb töldi bu rüy-ı zemîn
Şem idenler çekmeye dünyâ ğamın
249. Çün Ḥabîbîñ gelmesi oldu qarîb
Söndi âteş-gede ol nâr-i mehîb
250. Batdı sâveh bahri oldu nâ-bedîd
Tard olundu cümle şeytân-ı merîd
251. Geldi sancağ u 'alemler âşikâr
Cümle putlar düşdi yere ḥor u zâr
252. Çok 'alâmetler belürdi bî-hisâb
Gelmeden ol şâh-ı Ā'câm u⁶⁶ 'Arab
253. Enbiyâ ervâhı geldi fevc u fevc
Şanki deryâdir coşup ururdi mevc
254. Pes Âmine Ḥâtûn eydür ol zamân
Geldi bir kimse baña leyli-nihân
255. Didi toğar bu şeb içre Muştafâ
Maḥdemiyle bulisar 'âlem şafâ
256. Çâkeridir cümle melek pes hemîn
Aña ḥâdim olısar Rûḥu'l-emîn
257. Maḥdemine muntazır kerrübîyân
Teşrîfine geldi hep rûḥâniyân
258. İklîm ü küfre gelüp ola nazîr
Sâye şala 'âleme ol zü'l-beşîr
- 12**
259. İsm-i pakiñi Muḥammed kıoyasın
Emr-i Ḥaḳ'dır işbu söze uyasın
260. Gitti ol pes geldi yine çok melek
Beyne's-semâ döşediler bir döşek
261. Hem getürdiler melekler üç 'âlem
Birisini dikediler fevka'l-ḥarem
262. Mağrîbe hem dikediler anıñ birin
Hem birisi Maşriqadır ey emîn

⁶⁶ 'Ācām u: 'Ācām-i N

263. Dağı çok geldi hürîler bî-şumâr
Nür-i pâki birbirine muştular
264. Çün Âmine Hâtûn ol hayrû'n-nisâ
Didi geldi üç hâtûn kim zî-hayâ
265. Boyı uzun yüzi gökçek mâh-rû
Selâm virüp girdi anlar içeru
266. Biri Havvâ ol birisi Âsiye
Hem birisi Meryem idi meh-liqâ
267. İki yanımda oturdı ikisi
Hem bilmeden tutdı anıñ birisi
268. Didiler müjde saña ey meh-liqâ
Kim geliser senden ol hayrû'l-verâ
269. Bu gelendir her dü 'âlem serveri
Bu gelendir ol Hudâ'nıñ mazharı
270. Bu gelen her dü cihân şultânıdır
Bu gelen rahm-ı keremler kânıdır
271. Bu gelendir enbiyâlar hâtemi
Bu gelendir ins ü⁶⁷ cāniñ eñhamı
272. Bu gelendir nâsihu'l-edyan-ı dîn
Bu gelendir *rahmeten li'l-'âlemîn*⁶⁸
273. Bu gelendir ezher-i nür-ı İlâh
Bu gelendir her dü 'âlem pâdişâh
274. Bu gelendir hâliqına nâz iden⁶⁹
Bu gelendir ümmete i'zâz iden
275. Bu gelendir göklere tayrân olan
Bu gelendir cānlara cānân olan

⁶⁷ İns ü: ins-i N

⁶⁸ Âlemlere rahmet olarak... (Enbiyâ
21/107).

⁶⁹ İlk mısranın vezni bozuktur.

276. Baht[u]lu olduñ sen ey 'âlî neseb
Toğar senden mazhar-ı ümmü'l-
kitâb
277. Böyle deyüp oğşadılar belimi
Pes harâret aldı anda dilimi
278. Görmedim hamlımda aşlâ zağmeti
Virdiler bir kâse ile şerbeti
279. İçdim anı râhat oldu cism [ü] cān
Geldi bir kuş ağ kanatlı ol zamân
280. Arkamı şığâdı kuvvetle o kuş
Nûra döndi pes vücudum oldu hoş
281. Toğdı ol demde Resûl-i Kibriyâ
Kâ'inâta virdi nür ile ziyâ
282. *Ta'zîmle kıl Hâbib'e ihtirâm*
Söyleyelim eş-şalât u ve's-selâm

13

283. Toğdığı dem kıldı 'âlemler nidâ
Didi cümle yâ Hâbibî merhabâ
284. Merhabâ yâ 'ilm ü 'irfân merhabâ
Merhabâ yâ nür-ı⁷⁰ Yezdân merhabâ
285. Merhabâ ey fahr-i 'âlem merhabâ
Merhabâ ey sadr-i 'âlem merhabâ
286. Merhabâ ey şâh-ı 'âlem merhabâ
Merhabâ ey mâh-ı 'âlem merhabâ
287. Merhabâ ey derdlü kullar merhemî
Merhabâ ey yal[ı]nızlar hem-demi
288. Merhabâ ey ma'den-i luğf-ı hayâ
Merhabâ ey menba'-ı 'izz ü vefâ
289. Mağdemiñle nûra döndi kâ'inât
Merhabâ sensin şefi'u'l-araşât

⁷⁰ nür-ı: nür u N

290. Baħr-i küfre Ƨalmıř iken bu zemîn
Oldı sâlim ey Şefi'ü'l-müzniğin
291. Sâye Őaldın üstümüze ey Őehâ
Buldı 'âlem cehl-i zulmetden rehâ
292. *İster iseñ cennet ü dârü's-selâm
Vir Şalâtı bulasın anda merâm*
293. Çünki Ƨođdı ol Resül-i pāk-i zât
Bâğ-ı 'Adn'e döndü ol dem kâ'ınât
294. Çün Āmine Ĥâtün eydür ol zamân
Görmedim ben oğlını olmuş nihân
295. Geldi gördüm bir köşede Muştafâ
Almı tâbân rüşen olmuş pür-şafâ
296. Ka' beye karşı Ƨurup eyler sücüd
Dir idi ey Hayy ü Ėayyüm u Vedüd
297. Luřf ile baña bağışla ümmeti
Anlara rüzî kılasın cenneti
298. Dilerem senden İlähî ümmetim
Ümmetim olmazsa olmaz râhatım
299. Gör anın sen himmet-i 'ulyâsını
ƧođdıĖı dem zıkr ider Mevlâ'sını
300. Ümmetiçün yalvarır sultân-ı dîn
Ĥâlîķına nâz ider ol ĥân-ı dîn
301. Ümmetiysen sen de işle sünneti
Tâ bulasın her dü 'âlem 'izzeti
302. Ger anın sen işler iseñ sünnetin
Bulasın řoñ demde İmân ĥil'atin
303. *Ümmet iseñ vir aña dâ'im Şalât
Her dü 'âlem bulasın bâķî ĥayât*
304. Söyle yine bülbül-i gülzâr-ı dîn
305. ƧođdıĖı dem ol Őeh-i âĥir zamân
Secde kıldı Ka' be ol dem bî-gümân
306. Ĥoř feřâĥat dil ile virdi selâm
Tekbîr itdi Őavt-ile zî-İĥtirâm
307. Didi Ƨođdı bu Şeb içre Muştafâ
Ėam-gîn iken buldı 'âlemler şafâ
308. Bâĥıl oldu cümle putlar bî-gümân
Ƨâhir ider beni putdan ol civân
309. Ümmetiyle kılısar beni tavâf
Kılısar hem bende namâz şâf u şaf
310. Oldı Ėam-ĥâr cümleten a' dâ-yı dîn
Tâ kıyâmet çekeler âh u enîn
311. Dâye oldu ƧođdıĖı dem pes hemîn
İki ĥâtün pāk-dâmen ĥüb u zîn
312. Çün buyurdu faħr-i 'âlem ol Ĥabîb
Erba' ine sinni olduğda ħarîb
313. Varır idi Ėâr-ı Ĥirâ'ya müdâm
Ĥaķķ'a tâ'at eyler idi řubĥ u şâm
314. Gâĥî niyâz eyler idi gâĥî nâz
Enbiyâlar serveri ol Ėenc-i râz
315. Çünki irdi kırķ yaşına şâh-ı dîn
Gelür idi aña Cibril-i emîn
316. İndi Ėur'ân indi Burĥân ser-te-ser
Da' vete başladı ol ĥayrül-beşer
317. Zâhir itdi Ėünde nice mu' cizât
Gösterirdü [ĥalka]? dürlü beyyinât
318. Parmağından ağdı cüy-ı kevşeri
İçdi ařĥâb ol zülâl-i ezheri
319. Virir idi şaşlar ağaclar selâm
Ger işâret kılsa söylerdi kelâm

320. Arkasından daḥi ol görür idi
Hem dirāḥta gel dise gelür idi
321. Toğmadıysa hūrşide toğmaz idi
Hiç bir nesne emrini şımaz idi
322. Parmağıyla iki şakḳ oldu kâmer
Büy-ı zülfi cāna kıllardı eşer
323. Dikdi ḥurmā bezrini ol māh-ı veş
Bitdi ol-dem meyvesi çün tâze yaş
324. Ağzı yarı dertlere dermān idi
Cümle derde ol ṭabīb Lokmān idi
325. Mu‘ cizātın ḥaddi yoḳdur bī-ḥisāb
Vaşfına kâdir deḡil biñ cild kitāb
326. Gökde yıldız şayılır mı bī-şümār
İşle anıñ sünnetin leyl ü nehār
327. *İster iseñ bāğ-ı ḥuld içre maḳām
Söyleyelim eş-şalāt u ve’s-selām*
- 15**
328. Nāle kıl itgil nevā ey ‘ andelīb
Nice kıldı mi‘ rācını ol Ḥabīb
329. Mu‘ cizātınıñ biri mi‘ rācıdır
Her dü ‘ ālem cümleñin ser-tācıdır
330. Çünkü bir gün Ka‘be içre Muştafā
Bü Cehil’den gördi çoḳ cevr ü cefā
331. Göñli maḥzūn Ümmühānī evine
Geldi yatdı pes hemān döşegine
332. Pes buyurdı Cebre’īle Müste‘ ān
Yüri vargil cennet içre tiz-revān
333. Bir Burāḳ al bir tēc u⁷¹ ḥulle kemer
Muştafā’ya var anı virgil ḥaber
334. Dile seni ‘ arşa oḳur Girdigār
Anları key ol Burāḳ’a ol süvār
335. Tā gele ol ‘ arşımı seyrān ide
Nüh felekde ser-te-ser devrān ide
336. Vardı cennet içre Cibrīl-i emīn
Tiz getürdi Muştafā’ya pes hemīn
337. Söyledi yā Muştafā eyle yaraḳ
Da‘ vet itdi seni çün ‘ arşına Ḥaḳ
338. Ṭur gidelim da‘ vet-i Raḥmān durur
Bu şeb içre göklere ṭayrān durur
339. Muntazırdır maḳdemiñe nüh felek
Rüy-ı pākiñ görmege eyler dīlek
340. Kalkdı andan şevkile ol Muştafā
Zemzem içre güldi ol-dem bā-şafā
341. Tāze kıldı pes vuzū’yı ol civān
Kıldı namāz Cebre’īle pes hemān
342. Urdı tēcın geydi ḥulle-i kemer
Pes Burāḳ’a bindi eyledi sefer
343. Cebre’īl yanınca bile gitdiler
Bir dem içre çünki Kuds’e yetdiler
344. Karşu geldi cümle rūḥ-ı enbiyā
Kıldı ta‘ zīm aña cümle zī-hayā
345. Enbiyā ervāḥına virdi selām
Muştafā’ya kıldı anlar iḥtirām
346. Kāmet itdi Cebre’īl ol-dem hemīn
İmām oldu *Raḥmeten li’l-‘ālemīn*⁷²
347. Ḥuzū’ ile kıldı Aḳşā’da namāz

⁷¹ tēc u: tēc-ı N

⁷² Âlemlere rahmet olarak... (Enbiyâ 21/107).

348. Vedâ' idüp çıkdı taşra Muştafâ
Bilesince Cebre'îl ol bâ-şafâ
349. Gördi eflâke kûrulmuş nerdübân
Nûru tölmuş tâ zemîn ü âsumân
350. Besmeleyle başdı aña hoş kadem
Vardı göge ol Resûl-i muhterem
351. Ser-te-ser eflâki devrân eyledi
Cennet ile nârı seyrân eyledi
352. Sidre'ye vardı hemân ol mâh-rû
Gördi bir ağacdır amma key ulu
- 16**
353. Kaldı anda Cebre'îl ile Burâk
Didi baña Sidre olupdur turağ
354. Bundan öte geçmege yok baña yol
Ger geçsem yanaram ben yâ Resûl
355. Didi Ahmed bundan öte n'ideyim
Kim garîbem yolu bilmem gideyim
356. Didi aña Cebre'îl ey gül' izâr
Yer ü gögi 'arşı Kürsî her ne vâ
357. Cümlesi bilür seni kılur kıyâm
Şanma kim garîb olasın ey hümâm
358. Söyleşürken geldi Refref bâ-selâm
Bindi aña gitdi ol hayru'l-enâm
359. *İster iseñ cennet içre ni' meti*
Vîr şalavât bula cânîü râhâti
360. Çünkü Refref geldi bindi Muştafâ
'Azm-i dîdâr eyledi ol bâ-şafâ
361. Karşu geldi hep melekler bî-şümâr
Didi cümle merhabâ ey bahtiyâr
362. Senden öndin kimse bura gelmedi
Kimse aşlâ böyle rif'at bulmadı
363. Çün sezâdır şânîña yâ Muştafâ
Yürü var kim saña lâyıq bu şafâ
364. Bu ne devlet bu ne 'izzet yâ Hâbîb
Bu şeb içre oldu saña bu naşîb
365. Yürü var şohbet-i Raḥman kıl bugün
Yürü var 'izzet-i⁷³ Yezdân bul bugün
366. Pes o dem Kürsî'yi cevlan eyledi
Ḳudret-i Yezdânı seyrân eyledi
367. Geçdi andan başdı çün 'arşa kadem
Raḳşa girdi 'arş-ı â' lâ dem-be-dem
368. Hâk-i na' line çekerdi iştiyâk
Cüş idüp geldi hurûşa nüh tabâk
369. Urdı cevlan kıldı devrân ser-te-ser
'Arşı seyrân eyledi ol mu' teber
370. Ayağı altında kaldı nüh felek
Ne ins ü cin kaldı anda ne melek
371. İrdi *ka'be kavseyne*⁷⁴ tıtdı maḳâm
*Üdnü Minnî'den*⁷⁵ aña geldi kelâm

⁷³ 'izzet-i: 'izzet ü N

⁷⁴ "(Muhammed ile arasındaki mesafe) iki yay uzunluğu kadar yahut daha az kaldı. (Necm 53/9).

⁷⁵ Üdnü, denâ (yaklaştı) kelimesinin emridir. Üdnü minnî, bana yaklaştı anlamına gelir. Hz. Peygamber'in Mi'râc'da Ulu Allah'a yaklaşması, aralarındaki mesafenin iki yay kadar, hattâ ondan daha az kalması konusu, değişik bir ifâdeyle işlenmektedir. Yılmaz, (felekleri yaratmazdım). Bu sözün, uydurma hadis olduğu bildirilmiştir (Albanî, Silsile, 1: 7; Aclunî, Keşfü'l-hafâ, 2: 164). Ancak

372. Bir nidâ irdi Ḥabîbim gel berü
Gel ki müştâkıım saña ey mâh-rû

373. Da' vet itdim seni 'arşa yâ Ḥabîb
Seni kıldım cümle dertlere tabîb

374. Enbiyâlar serverisin ser-firâz
Gel ki bu gece seniñdir 'izz ü nâz

375. Pes taḥiyât kıldı anda Muştafâ
Gıtdi varlık yoğ olup buldı şafâ

17

376. Ref' -i ḥicâb oldu gıtdi aradan
Zâhir oldu yer ü gögi yaradan

377. Gıtdi keşret buldı vaḥdet ol civân
Gıtdi 'aqlı oldu ḥayrân bi-ğümân

378. Çün tecellî eyledi Perverdigâr
Gördi ma' şükımı Aḥmed âşikâr

379. Nitekim cennetde göre ümmeti
Bula anda 'izz ü devlet sermedî

380. Söylenildi anda toksân biñ kelâm
Muştafâya pes didi ol lâ-niyâm

381. İste benden her murâdıñ vireyim
Tâ ki maşşûda seni irgöreyim

382. Didi ol dem ol Ḥabîb-i⁷⁶ pāk-zât
İsterem ben ümmetime tayyibât

383. Ḥazretiñden anlara iḥsân ola
Her dü 'âlem işleri âsân ola

384. Didi yâ Ḥabîbim kılsunlar namâz
Dâ'im olsunlar namâza kış u yaz

385. Namâz ile olur baña kıl olan
Namâz ile bulur baña yol bulan

386. Anlar içün raḥmeti irgöreyim
Anlara yarın cinânım vireyim

387. Andan efdal yokdurur baña 'amel
Anı kılanlara gösterem cemâl

388. Emr olındı didi ol dem Muştafâ
Döndüm andan yire indim hoş şafâ

389. İssı buldum döşegimi ben hemîñ
İki sâ' at içre bu sır ey emîñ

390. Şubḥa irdim [söyledim] aşḥâba ben
Çâr-ı yâr-i şâdıku'l-aḥbâba ben

391. Cümle taşdıq eyleyüp şâd oldılar
Çayğulardan küllî azâd oldılar

392. Bir uğurdan biz daḥi cândan müdâm
Söyleyelim eş-şalât u ve's-selâm

393. Yâ İlahî Muştafâ'nıñ ḥürmeti
Cümle mü'minlere eyle raḥmeti

394. Ebû Bekir 'Ömer 'Osmân ḥürmeti
Hem 'Alî o şîr-i⁷⁷ Yezdân ḥürmeti

395. Ḥasan Ḥüseyn sitti Zehrâ ḥürmeti
Cümlemize eyle 'afv-ı raḥmeti

396. Hem bu kuluñ ğarîk-i baḥr-i ḥaṭâ
Ḥazretiñden umar ya'ni ol 'atâ

397. Faķîr Seyyid Rızâ Muḥammed 'Alî⁷⁸

Aclunî, "Hadis olmasa bile anlamı doğrudur." İddiasındadır. Aliyyü'l-Kârî'de Aclunî'ye katılmaktadır. (Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler Ansiklopedik Sözlük*, 456.

⁷⁶ Ḥabîb-i: Ḥabîb-i N

⁷⁷ Şîr-i: şîr ü N

⁷⁸ Bu mısranın vezni "mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün" olmuştur.

- Yüzi qara bu gedâ boşdır eli
398. Aña dağı eyle rağmet ey Hüdâ
Vir rızâñı kılma Ađmed'den cüdâ
399. Cümlemize rüzî eyle cennetin
Şoyma bizden kâmil İmân ħil'atin
400. Ve şalli yâ rabbi 'alâ cemi' u'l-
enbiyâ ve'l-mürselîn
Ve 'alâ melâ'iketi'l-muqarribîn⁷⁹
401. Ve 'alâ 'ibâdullâhi'ş-şâlihîn
Ve'l-ĥamduli'llâhi Rabbi'l-'âlemîn
Temmet 1342

⁷⁹ Vezne uymamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahterî, Mustafa Efendi. *Ahterî-i Kebir*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.
- Aksoy, Hasan. "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler", *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5/9 (2007): 323-332.
- Ateş, Süleyman. *Kur'ân-ı Kerîm'in Yüce Meâli*, İstanbul: Hayat Yayınları, 2012.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı, 2011.
- "Dede Osman Avni". Erişim: 12 Şubat 2018. <http://mustafaduzleme.blogspot.com.tr/2015/05/es-seyh-es-seyyid-dede-osman-avni.html>.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2007.
- "Halisiye Kolu". Erişim: 12 Şubat 2018. <http://www.halisiye.com/>.
- el-Mevârid, Arapça-Türkçe Lûgat*, Mevlüt Sarı, İstanbul: Bahar Yayınları, 1984.
- Köksal, M. Fatih. *Mevlid-Nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2011.
- Mütercim Âsım Efendi. *el-Okyânûsu'l-Basît fi Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2013.
- Pekolcay, Neclâ. *Mevlid*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Seyyid Muhammed Ali Rıza. *Mevlûd-i Seydî*, Yazma Bağışlar, 7161/1: 1a -10b, Süleymaniye Kütüphanesi.
- Şemseddin Sami. *Kâmûs-ı Türki*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.
- Top, Yılmaz. "Ayasofya Hatîbi Hamdullâh Hamdî (Ö. H. 983/1575?)'nin Mevlûdü'n-Nebî'si", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19 (2017): 345-432.
- Yılmaz, Mehmet. *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler Ansiklopedik Sözlük*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.